

KUTYÁK

Irta: Gajdos Tibor

A gyér lánggal plislákoló petróleumlámpa a kis alacsony irodahelységet is alig világította be; de már nem is szükséges a világítás, mert aznapra befejeződött a munka. Az emberek szétszéledtek és a kis szobában, melynek kopott faburkolata néha kocsmára emlékeztet, egyedül csak János marad, a járási népbizottság kiküldöttje.

Ő nem megy sehova és ugyan hova is menne ebben a vaksötét éjszakában. A közelben csupa jómódú gazda lakik, akik még huzakodnak is a kiszabott mennyiségek átadásától. Csak egyszer vacsorázott az egyiknél és már az első pohárnál azzal jött elő a vendéglátó gazda, hogy »ugye János uram, aztán nem leszünk olyan szigorúak...« No ez a vacsora még mindig a gyomráat üli.

Félretolja az iratokat, hogy az asztalon elrendezze vackát az alváshoz. Odakint a márciusi szél vijjogó nótát füttyül, melynek kísérteties dallama átszűrődik a törött ablakon. A messi szállásokon egymásután kihunytnak a fények és lassan az egész táj terhes sötétségbe burkolódik. A szél sivitásába néha-néha vontatottan ugatnak bele a kutyák. Más hang már nem is hallatszik.

Az ablakon valami gyengén koppan, majd amikor felfigyel, a kopogtatás erőteljesebben ismétlődik. Közelebb megy, hogy megnézzé ki kopog.

— Jó estét fiatalúr — hallatszik egyszerre kintről egy mély, de alázatoskodó hang. — Hát még ilyen későn is dolgozik?

János az ablaküvegre nyomja orrát, mert kíváncsi a kései látogatóra, aki annyira kedveskedni akar, hogy lefiatalurazza. No, most már látom ki vagy, — gondolja magában amikor az ablak ráma mögül egy ismerős gazda zsírosan fénylő, ravaszul mosolygó képe tűnik fel előtte.

— Jó estét, — bólint kényszeredetten. — Nem dolgozok már, éppen alváshoz készülök. De kend talán nem bir aludni? Vagy meg akarja mondani, hogy holnap beadja a buzát? Akkor bizony rendjén vagyunk...

A gazda arcáról egy pillanatra eltűnt a mosoly, de gyorsan összeszedte magát és ismét az előbbi hangon válaszolt:

— Á, nem... jó szoktam én aludni... meg a becsületes embernek jó az álma... csak éppen erre jártam oszt mondom benézek, hogy ugyan kinek világít még ilyen időtájt is a petrólejum... oszt mit is mondott, hogy aludni készül? — tette hozzá meglepett hangon. — Csak nem ebben a füstös szurgyikban?

— Bizony! csak itt, — intett János az asztal fele.

— Micsoda, az asztalon? Ugyan má, én még a kutyám óljába is szalmát rakok... csak nem itt gubbasztja át az éccakát? Oszt legalább vacsorázott má?

— Megvót. Ne féljen, nem halok éhen...

A gazda hangja most már anyáskodóvá lágyult.

— De egy kis jó rántotta beleaprított kobássza nem lenne rossz még... meg is hálhatna nálam, van hely bőven a tisztaszobában. Óccsán e azt a lámpát, ugyis csupa füst a cilindere...

Hagyja csak, hagyja, jó lesz nekem itt is. Aludtam már rosszabb helyeken is. Csak menjen aludni, nem háborgatom.

Két párnás kéz emelkedett fel kérőleg a széles arc elé.

— De ha mondom, gyűjjön!

— No, én csak lefekszem, kend is menjen istenhírével. — Ezzel János már el is fordult az ablaktól, mint aki nem hajlandó tovább beszélgetni.

Amaz leengedte kezét és ott állt még, hosszsan nézte az ablakot.

— Hát ha éppen nincs kedve... — dűnyyögte maga elé és lassan eloldalgott az ablak alól.

— Csakhogy megszabadultam tőle — lélegzett fel János — mert ennek még a képe se mond semmi jót.

Azzal vetközni kezdett. Télikabátját az asztalra terítette, a fiókban talált penészes iratokból párnát rakott feje alá. Már el akarta fűjni a füsttőlgyő lámpát, amikor ismét zörgettek az ablakon. Megint Bartalos gazda borvirágos képe tünt föl előtte. Kucsuját mélyen a szemére húzta és megint mosolygott...

— Hát tudja, — kezdte mondókáját — ha már éppen nem akar gyünni, akkó hogy mégis könnyebben aludjon... sunyin kacsintott balszemével és egy nyakig telt borosüveget emelt az ablak üvegéhez, éppen János orra elé.

Arcát hirtelen meleg pír öntötte el. Ebadta kulákja, mit gondol még...

— Takarodjék kend azzal a borral — kiáltotta indulatosan, mert nem felelek magamé...!

Bartalos arca meghökkenően elkomolyodott és eltávolodott az ablaktól. János cifrákat káromkodott maga elé, de aztán mosolygott is magában.

Hogy is képzeli. Ha nem vacsora, hát éjjeli szállás, ha az se akkor valami löre, altatónak. A féleszűek egyáltalán nem fogják föl, hogy kik vagyunk. Éppenséggel röhögőnivalók.

Amikor a sötétben lefeküdt, mielőtt elahudt a kemény asztalon, még átgondolta a másnapi munka-tervet. Kilenc és fél vagón... semmivel sem kevesebb, inkább csak több lehet. És Bartalos, persze... holnap kell, hogy beadjon harminc métert. na holnap meglátjuk. Egészséges, de éber álomba merült.

Másnap már korán reggel hosszú sorban sorakoztak a kocsik a raktár előtt. A parasztek egymásnak adták az iroda kilincset, hogy jelentsék:

...no én az enyimet átadtam!

Aztán, amikor látták, hogy János vagy valamelyik hivatalnok megjelöli nevüket a könyvben, meg kicsit arrébb beírják számokkal a beadott gabona mennyiségét, megelégedetten fordultak ki a népbizottság ajtaján.

Igaz, meg mindegyik jelentkezik még aznap. Egyik a kocsmába tér be, a másik meg mindjárt hazahajt mert várja a munka. A Bartalos arcát se látta még János aznap, pedig nagyon várta. No de lehet, hogy még ott áll a sorban... vagy talán át is adta és hazament.

A kíváncsiság nem hagyja nyugton. Nincsenek már sokan, gondolja, legjobb lesz ha utána néz. Otthagyta az irodát és sietve ment a raktárhoz. Az épület előtt már egészen rövidre zsugorodott a kocsisor. Csak öt-hat szekér állt a raktár előtt, kövérre tömött zsákokkal megrakva. Végignézett a soron. Az, aki éppen kirakodik, az a Jánics gazda, emez a Kórászé, utána alighanem a Dilicsek lánya ül a zsákok tetején, aztán egy fiatal gyerek, ezt nem tudja kitől jött és a végén meg egy ismeretlen gebe tulajdonosa. .. Bartalos úgy látszik nincs itt.. jól sejtette. Vagy talán azt a gyereket küldte, mert rösteli?....

— Kitől vagy te fiú — kiáltja a gyerekeknek.
 — Az apámtól — feleli a gyerek élénken. — Gyimes Miskáéktól — teszi hozzá magyarázatul.

Úgy, hát akkor az a vendégszerető Bartalos mégsem jött el... Spekulál, biztosan spekulál... hátha... hátha mégis lehet valamit, vagy a rendelést váltózik meg. No hiába vársz erre. Még benéz a raktárba, aztán megindul a Bartalos szállás felé. A magas vasúti töltésen halad és bizony jó neki kell feszülni, hogy a bolondos szél le ne taszítsa a mo-csaras völgybe... már pedig nincs kedve se gurulni se fürdeni. Arca kipirul a szélről, de derűs kedvvel, fűtűrészve halad tovább. Később le-tér a töltésről és a nádas melletti dombon, szántókon keresztül vág a Pölhe-sor közelben fehéredő házainak irányába. Még nem járt a Barta-los-szálláson, de tudja, hogy itt van ezen a soron. Megkerül néhány pi-ros cseréppel fedett pingált-verandás házat, aztán betér az egyik kisebb nádfedeles szállás udvarára. A ház felől egy bogárfekete juhászkutya szalad elébe, néhányszor megugatja, aztán kötelességét végezve vissza-somfordál a helyére.

Jó helyen járok, gondolja János, mert ez a kutya nem nagy vagyont őrizhet. A gazdája nem nagyon veszítette meg, mert nincs mire veszi-tenie. De már ott jön az ember, megáll pár lépéssel az ajtó előtt és úgy várja az ismeretlen vendéget.

— Adjisten — fogadja Jánost röviden és kíváncsian nézi végig.

— Jónapot. Ugyancsak szelíd a pulija....

— Ez bizony olyan....

— A buzaügyben járok és betértem ide is, — kezdte magyarázni lá-togatásának okát.

— No csak kerüljön beljebb... tudja én beadtam vóna már az utol-só szemig, de ezt a másfél métert, ami még hátra van, nehezen tudom összekapargatni....

Beértek a füledt levegőjű földesszobába. Az ágy mellett egy fiata-labb asszony háromévkörűli gyermekeit bújtatott éppen tiszta pendelybe. A kemence mellett egy öregasszony kézzel faragott bölcstől ringatott, melynek alján párnababugyolált apró gyermek nyöszörgött. Kis arca pirosan izzik a fehér fejkendő alatt, nyöszörgése pedig állandóan és egyenletesen ismétlődött.

— Beteg a gyerek? — kérdezi János.

— Beteg, — feleli az ember, — tudógyulladása van szegénynek.

János már el is feledkezett jövetelének céljáról. Nézi a láztól égő kis porontyot és saját gyerekre gondol. Az is éppen ekkora. Meg fiú mind ez. Kár volna ha ez a kis teremtés elpusztulna.

— Volt nála doktor?

— Bevittük hozzá, az mondta meg, hogy mi a baj.

János szeretne valamit tanácsolni, valamiképpen segíteni, de hát ő csak nem okosabb mint a doktor. Azért valamit mégis csak kibök:

— Kézen köllene tartani minél többet. A meleg párna nem tesz jót a hátának....

Amazok nem szólnak semmit, csak csendben nézik a kis nyö-szörgőt. De az ember, Liliom Péter, hirtelen fölésmél.

— Hát mondom, ahogy birom beadom még azt a másfél mázsát....

Jánost kellemetlenül érintik a szavak, szinte rösteli a dolgot.

— Nem is azért jöttem magukhoz — mondja meggyőzőn — Csak meg akarom kérni, hogy mutassa meg melyik a Bartalos tanyája.

Az ember még közvetlenebb hangon szól:

— Az még biztosan sokka tartozik, ugye?
 — Semmit se adott még be. Harminc mázsa pedig nem sok neki?
 — Hogy vóna sok? Jó termett annak az idén. De az sandán néz ám magukra. Azt úgy mondta a mutkó is nekem, hogy csak vigyázzak, mert nem sokáig hordhatom magasan az orrom. Má mint én, pedig én éppenséggel nem hordom magasan.

— Fáj neki nyilván, hogy már nem tehet magukkal amit akar, úgy mint azelőtt.

— Alighanem. Mert az nagy humcut vót viláéletében.

Közben már átlépték a szomszédos tanya kerítését és az udvarokon folytatták az utat.

— Ahun van a, — mutatott Liliom a következő házra. Az a Bartalos tanya. Amikor az alacsony palánkhöz értek, megálltak.

— Menjen maga egyedül, mert engem nem szível, nem is eresztene az asztalához.

Amint János átlépett a palánkon, az udvar végéből két hatalmas komondor rontott elő és veszettül ugatva egyenesen Jánosnak rohantak.

— Vigyázzon, mert széttépik, — figyelmeztette Liliom.

János kénytelen volt visszaugrani a kerítés mögé, nehogy letépjék róla a ruháját.

— Na ez is szépen fogad, — mormogta maga elé.

A ház verandáján megjelent a gazda. Gyanakodva nézett a két ember felé, arcukat kutatta. A kutyák ott toporzékoltak a palánk mögött. A gazda tétován indult a kerítés felé és csak akkor, amikor Liliom mellett fölismerete János aiajkját kiállt az kutyákra:

— Csiba, hátra ronda bitangjai... csiba... még kucsmáját is levette széles fejről és azzal fenyegette az ebeket. A komondorok lassan, egyet-egyet hátraugatva visszahúzódtak az istálló mögé.

Széles mosollyal hívogatta Jánost:

— No csak gyűjjön, gyűjjön... törje ki a nyavalya ezeket a randa kutyákat, mondtam már az asszonynak, hogy agyon köll őket verni.

János átment a gazdához aki egyre befelé tessékelte a szobába.

— Jó lesz itt a verandán is — mondta János. Ilyen szép időben kár beülni.

— Ahogy akarja, csak üljön le. Azaz... Maris — szólta be az ajtón — hozzá ki széket az úrnak. Meg egy kis szívmelegítőt!

— A buzáról van szó, Bartalos úr. Nem adta be, pedig mára van kijelölve.

— Ihol a szék, üljön le. No igyunk egy pohár jó fehéret, saját termés.

— Köszönöm, nem iszok... de mondja, mért nem adta be...

— Majd elrendezzük valahogy, de ugyan mért nem iszik. Maris! Abbá a jó fonyottbú hozzá ki... olyan a városban úgy sincs — intett fejével bizalmasan János felé.

Magad eszed meg a kalácsodat, gondolja János. De nézd csak milyen fehér.

— Másnak is köll kenyér, Bartalos úr! — Ezt már hangosan mondja.

— Na hiszen adok én be buzát... csakhogy harminc mázsát... ugyanmá... de még hozzá se nyúl semmihő, pedig igazán szívesen adom.

— Harmincat be bir adni és figyelmeztetem...

Bartalos kucsmája alatt apró izzadságyöngyök jelentkeztek. Tettezett jóakarattal hallgatta János szavait, pedig elég kellemetlen dolgot mondott.

— De huszat esetleg — nyögi ki végül. Hát nem lehet magával beszélni?

— Ma délután beadja ami ki lett szabva. Mást nem mondhatok, no istenáldja.

János megindul kifelé. A gazda először utána néz, azután az asztalra, melyen érintetlenül áll a két pohár, meg a sárgarasült, puha kalács.

— Micsoda népség — mormogta fogai között.

Odakint megint felugatnak a kutyák. Mind vesztebbül hallatszik az ebek toporzékolása, de Bartalos gazda csak egyhelyben áll. Az egyik pohár után nyúl s egy szuszra kiissza.

Odakint János a kerítés felé hátrál és közben csizmáival igyekszik magától távoftartani az ebeket. Liliom a palánk deszkáját fessegeti, hogy azzal menjen a kutyáknak. Mintha csak valaki uszítaná, úgy fognak az ebek. Az egyik már kabátjába hasít, a másik megkerüli s csatogó fogakkal támad a távozóra....

A verandán Bartalos nem szól. A másik pohárért nyul és szájához emeli. De még a felét sem hajtotta fel, amikor kintről lövés dördül el. Levágja a poharat az asztalra és kiugrik az udvarra. Egészen a kerítés közelében az egyik kutyáját látja hemperegni, a nagy tarkát. A másik kutya szűkölve rohan a kukoricagóré mögé. János pedig éppen akkor helyezi vissza zsebébe revolverét.

Bartalos magánkívül kiált be a szobába:

— Maris, a kutyánk....!

Liliom a kifeszített deszkadarabot magasra emeli és a gazda felé rázza.

— Kutyák, — sziszegi fogai között.

Aztán ők ketten egymás mellett indulnak vissza a kis nádfüdeles ház felé, ahol a gyerek még mindig lázasan nyöszörög.